

HGO893/2018
ID intern unic: 377713
[Версия на русском](#)

[Fișa actului juridic](#)

Republica Moldova

GUVERNUL

HOTĂRÎRE Nr. 893
din 12.09.2018

cu privire la aprobarea Programului național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială pentru anii 2018-2026 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia

Publicat : 26.10.2018 în Monitorul Oficial Nr. 400-409 art Nr : 1077 Data intrării în vigoare : 26.10.2018

În temeiul Legii nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 155-159, art. 508), Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă:

1) Programul național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială pentru anii 2018-2026, conform anexei nr. 1;

2) Planul de acțiuni privind implementarea Programului național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială pentru anii 2018-2026, conform anexei nr. 2.

2. Agenția Națională Asistență Socială în comun cu instituțiile rezidențiale gestionate, conform competențelor funcționale atribuite:

1) vor asigura planificarea anuală a mijloacelor financiare necesare realizării acțiunilor incluse în Planul de acțiuni sus-numit;

2) vor întreprinde măsuri concrete în vederea realizării integrale și în termenele stabilite a acțiunilor incluse în Planul de acțiuni nominalizat.

3. Finanțarea acțiunilor din Planul de acțiuni menționat se va efectua de către autoritățile responsabile din contul și în limitele mijloacelor bugetului public național și din alte surse financiare, conform legislației.

4. Se recomandă autorităților administrației publice locale, în baza competențelor funcționale, întreprinderea măsurilor ce se impun în vederea realizării Programului menționat, precum și în vederea prevenirii instituționalizării și/sau dezinstituționalizării și asigurării vieții independente în comunitate pentru persoanele cu dizabilități.

5. Instituțiile rezidențiale și alte autorități responsabile vor raporta anual, pînă la 1 martie, Agenției Naționale Asistență Socială despre rezultatele obținute.

6. Agenția Națională Asistență Socială, în baza rapoartelor prezentate de către instituțiile rezidențiale gestionate și alte autorități responsabile, va generaliza și va prezenta anual, pînă la 1 aprilie, Guvernului și

Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale un raport cu privire la implementarea Planului de acțiuni menționat.

7. Controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.

8. Prezenta hotărâre intră în vigoare la data publicării.

PRIM-MINISTRU

Pavel FILIP

Contrasemnează:

**Ministrul sănătății,
muncii și protecției sociale
Ministrul finanțelor**

**Svetlana Cebotari
Octavian Armașu**

Nr. 893. Chișinău, 12 septembrie 2018.

Anexa nr. 1
la Hotărârea Guvernului nr. 893/2018

**PROGRAMUL NAȚIONAL
de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale
și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de
Agenția Națională Asistență Socială pentru anii 2018-2026**

**I. DESCRIEREA SITUAȚIEI ACTUALE ȘI
IDENTIFICAREA PROBLEMELOR**

1. Programul național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială pentru anii 2018-2026 (în continuare – *Program*) prevede realizarea procesului de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități din instituțiile rezidențiale prin oferirea serviciilor sociale la nivel de comunitate și transformarea instituțiilor rezidențiale în centre regionale cu atribuții în dezvoltarea și prestarea serviciilor alternative la nivel de comunitate.

2. Prin ratificarea în anul 2010 a Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Republica Moldova a demonstrat interes în ceea ce privește elaborarea și promovarea politicilor în domeniul incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități, precum și ajustarea legislației naționale în vigoare la prevederile celei internaționale. Ratificarea Convenției menționate de către Republica Moldova a marcat o schimbare importantă în domeniul dizabilității, Convenția venind cu un nou concept de abordare a acestei categorii de persoane, și anume: abordarea persoanelor cu dizabilități nu doar prin prisma protecției sociale și a stării de sănătate, dar, mai întâi de toate, prin prisma drepturilor omului și a incluziunii sociale, acestei categorii de persoane fiindu-i recunoscută valoarea umană, beneficiind de aceleași drepturi civile, politice, sociale, culturale ca și ceilalți cetățeni. În același timp, una dintre cele mai importante prevederi ale Convenției este asigurarea traiului independent în comunitate a persoanelor cu dizabilități, inclusiv a celor cu dizabilități intelectuale și psihosociale. Aceasta presupune, de asemenea, realizarea procesului de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale prin oferirea serviciilor sociale la nivel de comunitate.

3. Problema dezinstituționalizării a fost accentuată de către Raportorul Special ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, ca urmare a vizitei de monitorizare întreprinse în septembrie 2015 în Republica Moldova, care a punctat o serie de provocări, printre care existența instituțiilor rezidențiale și disponibilitatea redusă de servicii sociale comunitare pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale etc.¹ Aceste aspecte au fost pe larg analizate și în cadrul audierii la Geneva (martie 2017) a primului Raport de țară privind implementarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. În urma prezentării Raportului, Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, în Observațiile finale la punctul 37, recomandă Republicii Moldova: (a) să accelereze procesul de dezinstituționalizare și să asigure aplicarea moratoriului; (b) să elaboreze și să execute, fără întârziere, un plan de acțiuni cu privire la implementarea reformelor de dezinstituționalizare, cu indicarea termenelor-limită și perioadelor pentru închiderea tuturor instituțiilor rezidențiale; (c) să adopte măsurile legale care

prevăd o viață independentă pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv asistență personală, precum și să clarifice responsabilitățile și alocarea resurselor financiare pentru dezvoltarea de servicii din partea autorităților centrale și locale; (d) să implice persoane cu dizabilități, prin intermediul organizațiilor lor reprezentative, în toate etapele procesului de dezinstituționalizare (planificare, implementare, evaluare și monitorizare)².

¹<http://md.one.un.org/content/unct/moldova/ro/home/publications/joint-publications/report-of-the-special-rapporteur-on-the-rights-of-persons-with-d.html>

²Recomandările Comitetului ONU disponibile în limba engleză pe: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fMDA%2fCO%2f1&Lang=en

4. Dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale reprezintă o prioritate a Guvernului, în special a Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, care este stabilită în Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2016-2018, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 890/2016 (acțiunea 11, subacțiunea 11.2 din capitolul IX. Politici sociale proactive, secțiunea C. Asistență socială și protecția familiei).

5. Liniile directoare de intervenție ale prezentului Program pentru următorii 9 ani au fost stabilite în urma consultărilor cu autoritățile publice centrale și locale, societatea civilă, mediul academic și persoanele cu dizabilități.

6. Aprobarea prezentului Program va permite consolidarea eforturilor tuturor instituțiilor statului, ale societății civile și ale partenerilor de dezvoltare în vederea dezinstituționalizării persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale prin asigurarea traiului independent în comunitate și a prevenirii instituționalizării, realizându-se astfel implementarea prevederilor Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități și a recomandărilor experților internaționali și naționali.

7. Implementarea prezentului Program va asigura respectarea drepturilor și participarea persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială (în continuare – *Agente*) la viața socială, precum și va crea oportunități pentru un trai independent în comunitate, prin implicarea acestora în activități cotidiene, cu acces egal la serviciile comunitare.

8. Serviciile sociale de alternativă au drept scop prevenirea instituționalizării și dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilități, precum și soluționarea cazurilor la nivel comunitar înainte ca ele să se agraveze, iar ca obiectiv primordial este prevenirea marginalizării și a excluziunii sociale și facilitarea reintegrării persoanelor cu dizabilități în mediul familial și în comunitate.

9. În acest context, pe parcursul ultimilor ani au fost elaborate și aprobate acte normative care reglementează modul de organizare și funcționare a mai multor tipuri de servicii sociale, inclusiv: locuință protejată, casă comunitară, echipă mobilă, asistență personală, respiro, plasament familial pentru adulți ș.a, care sînt în corespundere cu standardele internaționale.

10. Dezvoltarea și crearea serviciilor sociale constituie o prioritate a autorităților publice locale, care pînă în 2015 au înregistrat o ascensiune, însă modificarea cadrului legislativ cu privire la finanțele publice locale a influențat negativ asupra procesului de dezvoltare a serviciilor sociale la nivel local, astfel încît dezvoltarea serviciilor nu reprezintă o prioritate pentru autorități, deoarece nu dispun de resurse financiare.

11. Conform datelor oferite de autoritățile administrației publice locale, în anul 2017 la nivel local erau funcționale: 17 servicii „Locuință protejată”, care asigură plasamentul a circa 89 de beneficiari, inclusiv 6 servicii create de către instituțiile gestionate de către Agente; 15 servicii „Casă comunitară” pentru persoane cu dizabilități, care asigură plasament pentru 88 de persoane, inclusiv două servicii create de instituțiile gestionate de Agente; servicii „Plasament familial pentru adulți”, de care beneficiază 73 de persoane în etate și cu dizabilități; 22 de servicii „Echipa mobilă”, care acordă serviciu la domiciliu la circa 620 de persoane cu dizabilități severe; 6 servicii „Respiro”, pentru 153 de beneficiari pe an. În toate unitățile administrativ-teritoriale funcționează serviciul „Asistență personală”, prestat la circa 2620 de persoane cu dizabilități severe.

12. Serviciile sociale care au fost dezvoltate la nivel local nu sînt suficiente pentru a asigura dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale și acordarea diferitor tipuri de servicii tuturor persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale aflate în comunitate în vederea prevenirii instituționalizării.

13. Lipsa de servicii și resurse financiare pentru dezvoltarea și prestarea diferitor tipuri de servicii sociale comunitare pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale la nivel local determină o creștere a solicitărilor de plasament în instituțiile rezidențiale din partea structurilor teritoriale de asistență socială către Agenție.

14. La nivel național funcționează șase instituții rezidențiale gestionate de Agenție: patru centre de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități (adulte), amplasate în municipiul Bălți, satul Cocieri (raionul Dubăsari), comuna Bădiceni (raionul Soroca) și satul Brînzeni (raionul Edineț), și două centre de plasament temporar pentru copii cu dizabilități, amplasate în orașul Orhei (băieți) și orașul Hîncești (fete).

15. Instituțiile rezidențiale sînt instituții prestatoare de servicii sociale cu specializare înaltă, care oferă beneficiarilor lor, în conformitate cu necesitățile speciale și particularitățile de dezvoltare individuală, protecție socială prin prestarea de servicii sociomedicale, plasament temporar sau de lungă durată, îngrijire, alimentație, asigurare cu îmbrăcăminte și încălțăminte, terapie ocupațională, activități culturale, kinetoterapie, asistență medicală etc. În instituțiile rezidențiale beneficiază de servicii circa 2000 de persoane cu dizabilități intelectuale și psihosociale (CPT Bălți – circa 500 de beneficiari (capacitatea de 550 de locuri), CPT Cocieri – circa 340 de beneficiari (capacitatea de 350 de locuri), CPT Brînzeni – circa 270 de beneficiari (capacitatea de 300 de locuri), CPT Bădiceni – circa 420 de beneficiari (capacitatea de 450 de locuri), CPT Hîncești – circa 270 de beneficiari (capacitatea de 350 de locuri), CPT Orhei – circa 200 de beneficiari (capacitatea de 350 de locuri)).

16. În anul 2016 au fost aprobate regulamentele-cadru privind organizarea și funcționarea instituțiilor rezidențiale pentru persoane adulte și copii cu dizabilități intelectuale și psihosociale, care prevăd modul de organizare și funcționare a acestora, precum și drepturile și obligațiile lor. În calitate de măsuri inovative sînt prevederile privind transformarea instituțiilor, dreptul de a crea și de a presta servicii comunitare de către instituții, o procedură nouă de admitere în plasament, precum și de revizuire sau de prelungire a perioadei plasamentului beneficiarilor ș.a. Aceste prevederi au drept scop dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale și prevenirea instituționalizării, respectarea drepturilor lor și îmbunătățirea condițiilor de îngrijire și supraveghere a beneficiarilor în cadrul instituției.

17. Pe parcursul anilor 2015-2016 au fost realizate, cu suportul partenerilor de dezvoltare, studii de evaluare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale plasate în instituțiile rezidențiale, stabilindu-se profilul și tipul de serviciu necesar pentru dezinstituționalizare. Rezultatele evaluărilor relevă spectrul de servicii sociale necesare a fi create pentru dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilități din instituțiile rezidențiale, precum: casă comunitară (pentru 44,0% din numărul total de beneficiari), locuință protejată (31,2%), servicii sociale rezidențiale cu profil psihiatric (13,9%), plasament familial pentru adulți (4,4%). În același timp, datele evaluărilor atestă un număr scăzut al beneficiarilor care pot fi reintegrați în familia biologică sau extinsă – 4,0%, fapt care evidențiază necesitatea creării și diversificării serviciilor alternative la nivel local. În acest context, prezentul Program este centrat prioritar pe crearea și dezvoltarea de servicii sociale care vor permite dezinstituționalizarea beneficiarilor sistemului rezidențial de îngrijire.

18. În baza evaluărilor complexe au fost elaborate și aprobate planurile de transformare a instituțiilor rezidențiale, care stabilesc acțiunile necesare, costurile, persoanele responsabile etc. ale procesului de transformare a instituțiilor din prestator de servicii rezidențiale în prestator de servicii sociale comunitare destinate persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale.

19. În contextul aplicării planurilor de transformare a instituțiilor rezidențiale, la finele anului 2016, din mijloacele financiare a trei instituții rezidențiale au fost achiziționate patru imobile pentru dezvoltarea de servicii sociale comunitare. 24 de persoane cu dizabilități intelectuale și psihosociale au fost transferate din instituțiile rezidențiale în serviciile comunitare create și gestionate de instituțiile rezidențiale³.

³Locuințele protejate din s. Zgurița/Drochia, s. Mereșeni/Hîncești și mun. Orhei

20. În anul 2017, cu suportul partenerilor de dezvoltare, au fost create patru servicii comunitare alternative îngrijirii rezidențiale, iar din mijloacele financiare ale instituțiilor – încă șase servicii. În același timp, în cazul identificării unor economii, instituțiile rezidențiale vor achiziționa și vor dezvolta în continuare servicii sociale alternative.

21. Pe parcursul ultimilor ani au fost întreprinse anumite acțiuni în contextul dezinstituționalizării și asigurării unui trai independent în comunitate al persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale,

care au fost realizate în lipsa unui document de politici în domeniu cu o abordare complexă și sistematică a tuturor persoanelor din instituțiile rezidențiale.

22. În toate instituțiile rezidențiale se înregistrează o micșorare a numărului de persoane plasate, fiind în creștere numărul de persoane dezinstituționalizate în familiile biologice/extinse, în servicii sociale comunitare și trai independent. Cel mai mare număr de persoane dezinstituționalizate se înregistrează în instituția rezidențială din Orhei (circa 140 de persoane), aceasta beneficiind de suport suplimentar din partea A.O. Keystone Moldova în procesul dezinstituționalizării.

23. Pe parcursul ultimilor 5 ani, în fluxul beneficiarilor instituțiilor rezidențiale se atestă o prevalență a intrărilor din familie (169 de cazuri) și din alte instituții rezidențiale (94 de cazuri), iar în cazul ieșirilor – în familie (113 cazuri), în servicii comunitare (59 de cazuri) și în alte instituții (58 de cazuri).

24. Pentru prevenirea instituționalizării și realizarea dezinstituționalizării, în ultima perioadă au fost întreprinse un șir de acțiuni în conformitate cu angajamentele asumate, care au contribuit la îmbunătățirea cadrului normativ în domeniu.

25. În vederea prevenirii instituționalizării persoanelor adulte și a copiilor în instituțiile rezidențiale, în anul 2015, prin ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei, au fost instituite două grupuri de lucru multisectoriale (pentru adulți și copii) privind examinarea solicitărilor de plasament în instituțiile rezidențiale cu titlu de excepție și în situații speciale. Membrii grupurilor de lucru sînt reprezentanți ai autorităților publice responsabile și actori proeminenți din societatea civilă, care au ca atribuții examinarea solicitărilor de plasament în instituțiile sociale rezidențiale, prezentarea recomandărilor de referire a cazurilor examinate pentru alte servicii sociale alternative la nivel de comunitate. În procesul de examinare a solicitărilor de plasament temporar (de la 6 luni pînă la maximum 1 an) se ține cont de existența/lipsa soluțiilor alternative la nivel local (servicii comunitare) și riscurile pentru viața și sănătatea persoanei cu dizabilități intelectuale și/sau psihosociale și a membrilor familiei/comunității. Pe parcursul perioadei de plasament administrația publică locală este responsabilă să întreprindă măsuri concrete și să identifice servicii sociale ca alternativă îngrijirii rezidențiale. Ca rezultat al instituirii acestui mecanism, începînd cu anul 2016 numărul de plasamente în instituții a scăzut cu 70%.

26. Atît în opinia experților internaționali și naționali, cît și a autorităților publice, strategiile de dezinstituționalizare aplicate pînă în prezent nu sînt destul de eficiente și procesul durează prea mult.

27. Implicarea autorităților publice locale în procesul de dezinstituționalizare este foarte anevoioasă, întrucît nu acestea dispun de resurse pentru crearea de servicii noi. În acest context, se atestă o rezistență din partea autorităților publice locale în prevenirea instituționalizării, revizuirea cazurilor de plasament și dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale beneficiari ai instituțiilor rezidențiale. În contextul descentralizării există riscuri mari de a preda unele servicii comunitare create din bugetul instituțiilor rezidențiale către autoritățile publice locale.

28. Chiar dacă au fost operate modificări la cadrul normativ în vederea îmbunătățirii măsurilor de ocrotire judiciară a persoanelor care nu își pot conștientiza acțiunile ori exprima voința, inclusiv a persoanelor cu dizabilități, există dificultăți în implementarea acestuia din cauza exercitării necorespunzătoare a atribuțiilor de către autoritățile tutelare, lipsei unei autorități la nivel național de monitorizare și coordonare a activității autorităților tutelare ș.a.

29. Procesul de implementare a planurilor de transformare a instituțiilor rezidențiale a demonstrat că este dificil pentru o instituție rezidențială să fie în același timp prestator de servicii de tip rezidențial și prestator de servicii comunitare.

30. În același timp, experiența aplicării planurilor de transformare de către fiecare instituție rezidențială a evidențiat existența unor abordări diferite în crearea și gestionarea serviciilor sociale comunitare aflate în gestiune.

31. Există dificultăți cu privire la procesul de radiere din instituția rezidențială a beneficiarilor dezinstituționalizați și înregistrarea acestora în serviciile comunitare dezvoltate de către instituțiile rezidențiale, datorate faptului că serviciile nou-create sînt proprietăți ale instituțiilor rezidențiale. În acest context, este imposibilă perfectarea prestațiilor sociale pentru persoanele cu dizabilități, conform legislației în vigoare, acestea fiind persoane aflate la întretinerea deplină a statului.

32. Există dificultăți la pregătirea personalului care acordă suport direct beneficiarilor, precum și a personalului tehnic implicat în evaluarea, înregistrarea caselor pentru crearea serviciilor sociale etc. Actuala structură de personal și nivelul de calificare al acestuia nu corespund cerințelor și standardelor de calitate în vederea prestării serviciilor de suport în serviciile comunitare.

33. În contextul problemelor și dificultăților identificate, inclusiv al demarării procesului de transformare a instituțiilor rezidențiale pînă la sistarea graduală a activității acestora, se impune necesitatea creării în trei regiuni (Nord, Centru, Sud) a unor structuri regionale gestionate de Agenție, denumite centre regionale de dezvoltare și prestare a serviciilor sociale pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale (în continuare – *centre regionale*).

34. Centrele regionale, în coordonare cu Agenția, vor fi responsabile de realizarea procesului de dezinstituționalizare în regiunea atribuită cu administrarea și alocarea resurselor financiare (bugetele instituțiilor rezidențiale transformate în centre regionale) pentru dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale comunitare alternative.

35. Centrele regionale vor fi axate pe:

1) crearea serviciilor sociale comunitare prin achiziționarea de imobile în vederea dezinstituționalizării persoanelor din instituțiile rezidențiale;

2) asigurarea managementului financiar și administrativ al serviciilor comunitare nou-create și al celor create pînă în prezent de către instituțiile rezidențiale;

3) oferirea asistenței metodologice, instruirea continuă și supervizarea personalului din serviciile create;

4) acordarea serviciilor de suport persoanelor dezinstituționalizate: asistență juridică, asistență psihologică, asistență socială, asistență medicală, orientare profesională, instruire vocațională, angajare în câmpul muncii/autoocupare, pregătire pentru trai independent ș.a.;

5) contractarea prestatorilor de servicii sociale, publici sau privați, pentru crearea și prestarea serviciilor necesare pentru dezinstituționalizare, în baza legislației în vigoare.

La finalizarea procesului de dezinstituționalizare, centrul regional se va implica și în procesul de prevenire a instituționalizării.

36. Crearea centrelor regionale prezintă multiple oportunități pentru realizarea procesului de dezinstituționalizare, printre care:

1) planificarea în baza bugetelor instituțiilor rezidențiale lichidate a mijloacelor financiare necesare pentru procurarea imobilelor în vederea creării serviciilor comunitare, precum și direcționarea resurselor financiare ale instituției rezidențiale pentru crearea serviciilor sociale, ca rezultat al sistării activității acesteia prin absorbție de către centrul regional, respectînd principiul „banul urmează beneficiarul”, fără implicarea autorităților publice locale în calitate de intermediari în acest proces;

2) utilizarea eficientă și transparentă a mijloacelor financiare de la bugetul de stat;

3) dezvoltarea parteneriatelor și atragerea partenerilor în crearea de servicii noi în comunitate, inclusiv prin contractarea serviciilor de la prestatori publici și privați;

4) crearea și prestarea serviciilor cu plată în special pentru familiile care au posibilități financiare;

5) asigurarea mobilității beneficiarilor dintr-un serviciu în altul, pentru a asigura compatibilitatea acestora și a identifica posibilități de angajare în câmpul muncii;

6) asigurarea dezvoltării de abilități și autoîngrijirii prin angajarea personalului ținîndu-se cont de modelul biopsihosocial în contextul respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități;

7) acreditarea serviciilor comunitare create.

37. În procesul de creare a centrului regional se va ține cont de valorificarea personalului din actualele instituții rezidențiale. În funcție de regiunea în care vor fi dezvoltate servicii sociale alternative, va fi selectat personalul necesar, oferindu-i-se posibilități de recalificare profesională cu ulterioară reangajare.

38. Analiza SWOT reflectă caracteristicile mediului intern (punctele tari și punctele slabe) și ale mediului extern (oportunitățile și riscurile) care avantajează sau stagnează procesul de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale:

1) *puncte tari*:

a) ratificarea de către Republica Moldova a Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități;

b) crearea premiselor prin cadrul legal și instituțional actual pentru dezvoltarea serviciilor sociale comunitare în vederea asigurării dreptului la viață independentă și trai în comunitate;

c) diversificarea și dezvoltarea continuă în ultimii ani a serviciilor sociale comunitare în scopul dezinstituționalizării persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale;

d) stabilirea de parteneriate între autoritățile publice centrale și locale și organizațiile societății civile în scopul dezinstituționalizării și incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități;

e) existența practicilor pozitive de dezinstituționalizare și incluziune socială a persoanelor cu dizabilități

intelectuale și psihosociale;

- f) implementarea de către toate instituțiile rezidențiale a planurilor de transformare;
- g) existența practicilor de identificare și procurare a imobilelor în scopul dezvoltării serviciilor comunitare;
- h) gestionarea de către Agenție a instituțiilor rezidențiale;
- i) existența evaluărilor complexe a tuturor persoanelor cu dizabilități plasate în instituțiile rezidențiale cu recomandări de servicii în comunitate;
- j) existența evaluărilor personalului și a infrastructurii instituțiilor rezidențiale;

2) puncte slabe:

- a) rezistența la dezinstituționalizare din partea familiilor, rudelor, tutorilor persoanelor cu dizabilități plasate în instituțiile rezidențiale;
- b) rezistența la dezinstituționalizare din partea personalului și a unor persoane cu dizabilități plasate în instituțiile rezidențiale;
- c) pregătirea insuficientă a personalului de conducere al instituțiilor rezidențiale în dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale comunitare prin abordarea centrată pe persoană și drepturile acesteia;
- d) nedocumentarea unor beneficiari ai instituțiilor rezidențiale; procedura de documentare prin judecată de durată în timp și lipsa de claritate privind procedurile legale de urmat;
- e) necesitatea dezvoltării unui număr suficient de servicii sociale comunitare;
- f) imposibilitatea financiară de a crea concomitent toate trei centre regionale;
- g) insuficiența resurselor umane în structurile autorităților responsabile de procesul de dezinstituționalizare pentru a asigura pregătirea cadrului normativ și metodologic privind procesul de dezinstituționalizare (modificare de regulament, state de personal, dezvoltare a noilor modalități de planificare a resurselor financiare bugetate etc.);
- h) nedezvoltarea pieței imobiliare în afara municipiului Chișinău, ceea ce face dificil procesul de identificare, evaluare și procurare/inchiriere a caselor pentru crearea serviciilor sociale alternative;
- i) implicarea slabă a autorităților publice locale în procesul de dezinstituționalizare, cauzată de lipsa resurselor financiare pentru dezvoltarea de servicii comunitare alternative și rezistența față de procesul de dezinstituționalizare;
- j) atitudinea negativă și discriminatorie a unor cetățeni față de persoanele cu dizabilități;

3) oportunități:

- a) deschiderea partenerilor de dezvoltare și donatorilor în implementarea prezentului Program;
- b) suportul organizațiilor societății civile cu experiență în domeniul dezinstituționalizării în implementarea prezentului Program;
- c) inițierea procedurilor de contractare a serviciilor sociale de la structurile teritoriale de asistență socială și de la organizațiile societății civile;
- d) utilizarea bunurilor și proprietăților persoanelor cu dizabilități plasate în instituțiile rezidențiale în scopul dezvoltării serviciilor sociale alternative;
- e) responsabilizarea autorităților tutelare în vederea instituirii măsurilor de ocrotire judiciară, supravegherii și controlului exercitării acestora;
- f) litigarea strategică cu privire la violarea drepturilor persoanelor cu dizabilități și plasarea acestora în instituțiile rezidențiale;

4) riscuri:

- a) posibila inconsecvență în realizarea tuturor măsurilor prezentului Program;
- b) impedimente și limitări financiare pentru susținerea corespunzătoare a procesului de implementare a prezentului Program;
- c) capacități limitate ale Agenției în aplicarea prezentului Program;
- d) înțelegere insuficientă de către unii actori a importanței asigurării dreptului persoanelor cu dizabilități de a trăi în comunitate și de a avea acces la serviciile publice comunitare în condiții de egalitate cu ceilalți cetățeni;
- e) lipsa serviciilor sociale la nivel local pentru prevenirea instituționalizării, care condiționează solicitările autorităților publice locale de a plasa persoanele cu dizabilități în instituțiile rezidențiale care vor fi în proces de transformare și sistare a activității.

II. SCOPUL ȘI OBIECTIVELE SPECIFICE ALE PREZENTULUI PROGRAM

39. Prezentul Program are drept scop reformarea sistemului rezidențial de îngrijire a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale prin dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale comunitare, în vederea asigurării dreptului la viață independentă și trai în comunitate a acestora.

40. Obiectivele specifice ale prezentului Program sînt:

- 1) transformarea a șase instituții rezidențiale din gestiunea Agenției;
- 2) crearea centrelor regionale (Nord, Centru și Sud);
- 3) prevenirea instituționalizării persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale;
- 4) fortificarea capacităților resurselor umane implicate în acordarea serviciilor de suport persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale atât din instituțiile rezidențiale, cît și din serviciile sociale comunitare;
- 5) evaluarea și monitorizarea respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale atât în instituțiile rezidențiale, cît și în serviciile sociale comunitare din cadrul centrelor regionale;
- 6) informarea și sensibilizarea populației cu privire la dreptul persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale de a trăi în comunitate.

III. ACȚIUNILE NECESARE PENTRU ATINGEREA OBIECTIVELOR

41. *Transformarea a șase instituții rezidențiale din gestiunea Agenției presupune următoarele acțiuni:*

- 1) instituirea și funcționarea unei echipe de implementare a prezentului Program;
- 2) modificarea regulamentelor de organizare și funcționare a instituțiilor rezidențiale și elaborarea standardelor minime de calitate conform profilului și nevoilor individuale ale persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale;
- 3) aplicarea de către instituțiile rezidențiale a planurilor de transformare;
- 4) reevaluarea persoanelor cu dizabilități cu grad înalt de autonomie plasate în instituțiile rezidențiale pentru a fi dezinstituționalizate în servicii comunitare, familii biologice/extinse și trai independent;
- 5) pregătirea și transferarea persoanelor cu dizabilități cu statut de copil din instituțiile rezidențiale Orhei și Hîncești în servicii sociale comunitare;
- 6) pregătirea și transferarea persoanelor în etate (cu vîrsta de peste 70 de ani) din instituțiile rezidențiale în azilurile/centrele de plasament pentru persoanele în etate din subordinea Agenției, după caz din subordinea autorităților publice locale;
- 7) reorganizarea instituțiilor rezidențiale în baza prevederilor noilor regulamente aprobate privind activitatea centrelor regionale create și privind activitatea instituțiilor rezidențiale reorganizate;
- 8) reevaluarea capacităților resurselor umane din instituțiile rezidențiale în scopul reangajării în echipele centrelor regionale;
- 9) elaborarea unui plan de recalificare profesională/optimizare a personalului conform prevederilor legislației în vigoare.

42. *Crearea centrelor regionale (Nord, Centru și Sud) presupune următoarele acțiuni:*

- 1) elaborarea regulamentului-cadru de organizare și funcționare a centrelor regionale și a standardelor minime de calitate;
- 2) instituirea centrelor regionale în baza regulamentului-cadru;
- 3) preluarea în gestiune de către centrele regionale a serviciilor sociale comunitare create de instituțiile rezidențiale;
- 4) dezvoltarea serviciilor sociale în baza imobilelor achiziționate de către centrele regionale sau puse la dispoziție de donatori, persoane fizice sau juridice;
- 5) contractarea de către centrele regionale a diferitor tipuri de servicii sociale de la prestatori publici sau privați în scopul dezinstituționalizării;
- 6) acordarea de către centrele regionale, după caz de către autoritățile publice locale de nivelurile întâi și al doilea, a suportului pentru perioada de tranziție de la trai în instituție la trai independent în comunitate sau în familii biologice/extinse ori servicii de tip familial, prin procurarea de produse alimentare și igienice, medicamente, echipamente ajutătoare tehnice, conform nevoilor individuale ale persoanelor dezinstituționalizate, pînă la stabilirea prestațiilor sociale.

43. *Prevenirea instituționalizării persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale presupune următoarele acțiuni:*

- 1) revizuirea regulamentelor de activitate a grupurilor de lucru intersectoriale de examinare a cazurilor

de plasament în instituțiile rezidențiale în vederea atribuirii inclusiv a competenței de referire a beneficiarilor din instituțiile rezidențiale în serviciile sociale comunitare nou-create de centrele regionale;

2) acordarea suportului metodologic structurilor teritoriale de asistență socială în vederea dezvoltării serviciilor sociale comunitare pentru prevenirea instituționalizării (vizite de monitorizare, mentorat, schimb de experiență ș.a.);

3) crearea și/sau contractarea serviciilor sociale comunitare de către autoritățile publice locale de la prestatori publici sau privați în scopul prevenirii instituționalizării persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale.

44. Fortificarea capacităților resurselor umane implicate în acordarea serviciilor de suport persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale atât din instituțiile rezidențiale, cât și din serviciile sociale comunitare presupune următoarele acțiuni:

1) elaborarea și aprobarea unui plan de instruire inițială și continuă a personalului implicat în prestarea serviciilor sociale persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din cadrul centrelor regionale și instituțiilor rezidențiale;

2) organizarea instruirilor inițiale și continue a personalului implicat în prestarea serviciilor sociale persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din cadrul centrelor regionale și instituțiilor rezidențiale;

3) elaborarea și aprobarea unui formular de evaluare a performanțelor personalului angajat în prestarea serviciilor sociale comunitare pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale din cadrul serviciilor sociale comunitare gestionate de centrele regionale și instituțiile rezidențiale în scopul îmbunătățirii calității prestării serviciilor;

4) evaluarea lunară și anuală, în baza formularului de evaluare aprobat, a performanțelor personalului implicat în dezvoltarea și prestarea serviciilor pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale din cadrul serviciilor sociale comunitare gestionate de centrele regionale și instituțiile rezidențiale.

45. Evaluarea și monitorizarea respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale atât în instituțiile sociale rezidențiale, cât și în serviciile sociale comunitare din cadrul centrelor regionale presupune următoarele acțiuni:

1) consolidarea mecanismului independent de monitorizare a respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități;

2) elaborarea regulamentului de organizare și funcționare a Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru persoanele cu dizabilități și a standardelor minime de calitate;

3) contractarea prestării Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru persoanele cu dizabilități;

4) organizarea seminarelor de informare și instruire a persoanelor cu dizabilități din instituțiile rezidențiale și serviciile sociale din cadrul centrelor regionale cu privire la drepturile lor și modalitățile de raportare a încălcărilor.

46. Informarea și sensibilizarea populației cu privire la dreptul persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale de a trăi în comunitate presupune următoarele acțiuni:

1) organizarea campaniilor de informare și sensibilizare a opiniei publice cu privire la promovarea drepturilor și imaginii pozitive a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale dezinstituționalizate;

2) instruirea inițială și continuă a reprezentanților mass-mediei cu privire la modul de reflectare și promovare a imaginii pozitive a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale dezinstituționalizate;

3) organizarea evenimentelor de informare a reprezentanților autorităților publice centrale și locale, prestatorilor de servicii de sănătate, educație, asistență juridică, angajare în câmpul muncii cu privire la respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale dezinstituționalizate;

4) informarea populației, inclusiv prin intermediul mass-mediei, cu privire la avantajele dezinstituționalizării persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale.

IV. ETAPELE ȘI TERMENELE DE IMPLEMENTARE

47. Prezentul Program stabilește o viziune pe termen lung pentru asigurarea dezinstituționalizării și incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale. Implementarea prezentului Program este preconizată pentru o perioadă de nouă ani, în fiecare an fiind planificat un anumit număr de acțiuni care urmează a fi implementate de autoritățile competente, conform Planului de acțiuni privind implementarea prezentului Program (anexa nr. 2 la hotărâre). Programul presupune trei etape a câte trei ani.

48. La etapa I, în perioada 2018-2020, prezentul Program este axat pe următoarele acțiuni prioritare:

1) instituirea unei echipe de implementare a Programului. Această echipă va fi constituită din experți (jurist, psiholog/asistent social, medic, expert în construcții) cu experiență profesională și va acorda asistență tehnică și suport la implementarea Programului, inclusiv la elaborarea proiectelor de acte normative, regulamentelor, estimarea mijloacelor financiare, expertiza tehnică, selectarea și achiziționarea imobilelor, consolidarea capacităților actorilor implicați în demararea procesului de dezinstituționalizare, crearea centrelor regionale ș.a.;

2) crearea centrelor regionale Nord și Centru prin absorbția Centrului de plasament temporar pentru copii cu dizabilități din municipiul Orhei și a Centrului de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități (adulte) din comuna Bădiceni, municipiul Soroca;

3) transferarea copiilor din instituțiile rezidențiale Orhei și Hîncești (circa 60 de copii) în servicii sociale comunitare create atît din resursele financiare ale instituțiilor rezidențiale, cît și cu suportul donatorilor;

4) procurarea în anii 2018-2020 de către centrele regionale Nord și Centru a 54 de imobile pentru 324 de persoane adulte recomandate în serviciile sociale comunitare (locuință protejată și casă comunitară);

5) aplicarea planurilor de transformare de către instituțiile rezidențiale; procurarea a cîte cel puțin două imobile anual de către fiecare instituție (circa 18 imobile pentru 108 beneficiari) și transferarea treptată a beneficiarilor;

6) transferarea persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale de vîrstă înaintată (circa 33 de beneficiari) care au nevoie de îngrijire în azilurile/centrele pentru persoanele în etate din gestiunea Agenției;

7) preluarea în gestiune de către centrele regionale Nord și Centru a serviciilor comunitare create de instituțiile rezidențiale în unitățile administrativ-teritoriale din regiuni;

8) sistarea, pînă în anul 2020, a activității instituțiilor rezidențiale Bădiceni și Orhei, în urma absorbției acestora de către Centrul regional Nord și Centrul regional Centru, care gestionează servicii sociale comunitare create în regiuni;

9) contractarea, începînd cu anul 2020, de către centrele regionale Nord și Centru a prestatorilor publici și privați pentru prestarea serviciilor sociale în scopul dezinstituționalizării persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale.

49. La etapa a II-a, în perioada 2021-2023, prezentul Program este axat pe realizarea următoarelor acțiuni:

1) crearea în anul 2021 a Centrului regional Sud prin absorbția instituției rezidențiale Cocieri, în contextul unei infrastructuri precare a acesteia;

2) procurarea în perioada 2021-2023 a 46 de imobile pentru 276 de persoane adulte rămase în instituția rezidențială Cocieri, absorbită de Centrul regional Sud, și recomandate în serviciile sociale comunitare (locuință protejată și casă comunitară). După caz, persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale de vîrstă înaintată (circa 33 de persoane) care au nevoie de îngrijire vor fi transferate în azilurile/centrele pentru persoanele în etate din gestiunea Agenției;

3) după caz, în condițiile existenței unei rețele de servicii sociale comunitare prestate la nivel local de către prestatori publici și/sau privați, contractarea, în perioada 2021-2023, de către toate centrele regionale a serviciilor sociale în scopul dezinstituționalizării beneficiarilor;

4) sistarea, pînă în anul 2023, a activității instituției rezidențiale Cocieri, a cărei absorbție de către Centrul regional Sud va fi demarată în anul 2021 și care gestionează servicii sociale comunitare create în regiunea Sud;

5) procurarea în perioada 2021-2023 a cîte cel puțin două imobile anual de către fiecare instituție rezidențială (circa 18 imobile pentru 108 beneficiari) și transferarea treptată a beneficiarilor.

50. La etapa a III-a, în perioada 2024-2026, prezentul Program este axat pe realizarea următoarelor acțiuni:

1) procurarea în perioada 2024-2026 a 46 imobile pentru transferarea a circa 276 de beneficiari rămași în instituția rezidențială Cocieri, absorbită de Centrul regional Sud. După caz, unele persoane cu dizabilități intelectuale și psihosociale de vîrstă înaintată (circa 33 de persoane) care au nevoie de îngrijire vor fi transferate în azilurile/centrele pentru persoanele în etate din gestiunea Agenției;

2) după caz, în condițiile existenței unei rețele de servicii sociale comunitare prestate la nivel local de către prestatori publici și/sau privați, contractarea, în perioada 2024-2026, de către centrele regionale a serviciilor sociale în scopul dezinstituționalizării beneficiarilor;

3) consolidarea capacității centrelor regionale pentru a continua reforma dezinstituționalizării persoanelor rămase în trei instituții rezidențiale (Bălți, Brînzeni și Hîncești).

V. RESPONSABILII DE IMPLEMENTARE

51. Implementarea eficientă a prezentului Program va fi realizată de către Agenție, instituțiile rezidențiale, centrele regionale, cu suportul echipei de implementare, în baza unei colaborări strînse cu structurile teritoriale de asistență socială, autoritățile administrației publice locale, prestatorii de servicii publice și privați, organizațiile societății civile, mass-media, mediul academic și partenerii internaționali de dezvoltare.

52. Autoritățile publice, instituțiile și organizațiile responsabile de implementarea fiecărei acțiuni în parte sînt specificate în Planul de acțiuni privind implementarea prezentului Program.

VI. ESTIMAREA COSTURILOR

53. Finanțarea acțiunilor prevăzute în prezentul Program se va efectua din contul și în limitele bugetelor aprobate și alocate anual instituțiilor rezidențiale/centrelor regionale, care pe parcursul implementării Programului nu vor fi diminuate (menținerea mărimii bugetelor la nivelul anului 2018), dar vor fi indexate anual în conformitate cu legislația în vigoare, precum și din alte surse, conform legislației în vigoare.

54. Pentru realizarea obiectivelor prezentului Program, Agenția și instituțiile rezidențiale/centrele regionale vor prezenta Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale propuneri privind planificarea resurselor financiare în Cadrul bugetar pe termen mediu și în proiectul de lege a bugetului de stat pentru anii respectivi.

55. Agenția și instituțiile rezidențiale, centrele regionale vor întreprinde măsuri pentru a direcționa activitatea organizațiilor necomerciale și a donatorilor spre realizarea obiectivelor prezentului Program, în special pentru crearea și dezvoltarea serviciilor sociale comunitare.

56. Estimarea generală a costurilor pentru implementarea prezentului Program este efectuată în baza priorităților și activităților identificate, indicate în Planul de acțiuni privind implementarea prezentului Program, și constituie 246541,0 mii lei, pentru o perioadă de nouă ani de implementare. La Planul de acțiuni privind implementarea prezentului Program sînt anexate costurile estimative pentru aplicarea acestuia pentru fiecare an.

VII. REZULTATELE SCONTATE ȘI INDICATORII DE PROGRES

57. Rezultatele scontate și indicatorii de progres racordați la obiectivele specifice ale prezentului Program sînt stabiliți în Planul de acțiuni privind implementarea prezentului Program.

58. Implementarea prezentului Program va asigura realizarea dreptului la trai independent în comunitate prin dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale, îmbunătățirea condițiilor de viață a acestora, asigurarea accesului la servicii comunitare, dezvoltarea de abilități și încadrarea în câmpul muncii, fortificarea capacităților profesioniștilor angajați în serviciile sociale comunitare și instituțiile rezidențiale, schimbarea atitudinii și gîndirii stereotipe a populației cu referire la persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale, educarea unei societăți tolerante.

59. Ca urmare a implementării prezentului Program vor fi create trei centre regionale axate pe crearea, dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale comunitare pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale, prin absorbția, cu sistarea activității, a trei instituții rezidențiale (Bădiceni, Orhei și Cocieri) și dezinstituționalizarea a circa 1300 de beneficiari, ceea ce constituie aproximativ 60% din numărul total actual de beneficiari din sistemul rezidențial.

VIII. PROCEDURILE DE RAPORTARE ȘI MONITORIZARE

60. Activitatea de monitorizare și evaluare a prezentului Program are un caracter sistematic, fiind desfășurată pe toată perioada de implementare și include elaborarea, în baza indicatorilor de progres, a rapoartelor asupra implementării acestuia.

61. Gradul de implementare a Planului de acțiuni privind implementarea prezentului Program va fi evaluat anual de către Agenție, care va raporta anual, pînă la 1 aprilie, Guvernului și Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale asupra rezultatelor obținute.

[anexa nr.2](#)